

Dr. Szabó-Pelsőczy Miklós

A magyar és globális gazdaságpolitika új kilátásai¹

1. A magyar és a globális gazdaságpolitika új kilátásai

1.1 "Győzelemben: nagylelkűség; békében: jóakarát" - mondotta Churchill. E gondolatra jó emlékezni ma, amikor a Magyarország jövőjét és a világban elfoglalt helyzetét akarjuk megvizsgálni. A magyarság győzött a téves gazdaságpolitikai eszmékre alapozott diktatúrán, csak téves gazdaságpolitikai eszméknek van szüksége diktatúrákra: győzött 1956-ban győzött az 1968 óta egyre nyilvánosabban és végül hivatalosan is érvényre jutó békés demokratikus politikai átalakulásában és végül győztes az 1945 óta először 1990-ben megtartott demokratikus választások alapján létrejött politikai struktúra által megőrzött politikai béke fenntartásában is. A győzelmeknek ezt a sorozatát az egész világ őszintén elismeri. Számomra különösen nagy megtiszteltetés, hogy a sikersorozat a mai körülmények között behatárolt pillanatában a jövő kilátásairól szólhatok Önökhöz.

1.2 Azt hiszem nyugodtan mondhatom, hogy ismerem az érem árnyoldalát is. De én tudatosan választottam előadásom kiindulási pontjául a siker témáját, mert csak ennek valós átérzésével hivatkozhatom az Önök nagylelkűségére, amellyel a távol és a közelmúlt tévedéseit tárgyilagosan megvizsgálhatjuk. Csak ha ezt

¹ Ez az előadás a IV. Magyar Jövőkutatási Konferencián hangzott el. A konferencia helye és időpontja: Budapest, 1993. október 8-10.

megtettük, térhetünk át a jelen pontos megértésére és a jövő útjainak kijelölésére.

1.3 A történet a távoli múltban kezdődik és a közel és a távol jövőig vezet. Nagy lépésekkel fogok haladni, de ha szükséges, a kis részletekre is kitérek. Kérem hallgassanak türelemmel.

2. Globális pénzpolitika

2.1 Ezerhétszáz-hetvenhat a történelmi fordulópontok egyik kimagasló éve. James Watt először próbálta ki a gőzgépet és ezzel beindította az ipari forradalmat. (1) Adam Smith kiadta The Wealth of Nation-t és ezzel megteremtette a modern közgazdasági gondolkodás alapjait (2). Az Amerikai Egyesült Államok kikiáltotta függetlenségét és evvel megkezdődött a modern demokráciák korszaka (3). Azóta 217 év telt el, a világ nagyot fordult, de a több mint kétszázados fejlődés csak két alkalommal tudott olyan nemzetközi pénzügyi rendszert létrehozni, amely a reálgazdaságban mindenkor rejlő erőket aránylag jól tudta mozgósítani. Az első ilyen időszak az arany valuta virágkora volt, az első világháborút megelőző négy évtizedben. Legfőbb előnye, hogy egy közös, nemzetek feletti elszámolt egységet teremtett meg és ezzel elősegítette a nemzetközi kereskedelem és a gazdasági termelés növekedését. Legfőbb hátrányának az éves aranytermelés mennyiségének szeszélyessége róható fel. A világ legfőbb aranytermelői ugyanis Dél-Afrika és Oroszország és így a világgazdaság likviditása e két ország évi aranytermelésétől és kivitelétől, tehát a világgazdaság belső szükségleteihez képest teljesen exogén befolyástól függött. Ez többszörös világgazdasági visszaesést hozott és 1944-ben Bretton Woodsban a rendszer tudatos elvetéséhez vezetett.

2.2 Helyébe a Keynes egy nemzetek fölötti álló pénzegységként a bancor-t javasolta, amelynek értéke ugyancsak egy bizonyos mennyiségű aranyban volt kifejezhető, s amelyhez a nemzeti valuták értéke rögzítve volt. A bancor kibocsátás értékét a Nemzetközi

Valutaalap (IMF) igazgatótanácsa szükség szerint növelhette volna, ezáltal biztosítva a rendszer inflációmentes növekedéséhez szükséges likviditást. Bretton Woods elvetette az eredeti Keynes tervet. Így a bancor helyébe az Egyesült Államok minden korlátozástól mentes 835/uncia áron vállalt dollár/arany szerződéses átváltási kötelezettség került.

2.3 Robert Triffin, aki 1946-tól, szinte a Valutaalap megindulásától annak egyik főtisztviselője, később 25 éven keresztül a Yale Egyetem tanára volt, kezdettől fogva két szempontból bírálta az IMF Alapszabályait. Először is az Alap indulótőkéjét - \$6 milliárd - igen alacsonynak ítélte. Ez még normális körülmények között is csak rövidlejáratú hitelek nyújtására volt elégséges. Teljesen képtelen volt nagyobb-szabású strukturális átalakulások, mint a rövidesen jelentkező nyugat-európai újjáépítés, hiteligényeit kielégíteni. Másodszor is a világgazdaság likviditása az IMF Alapszabályainak logikájából kifolyóan az Amerikai Folyó Fizetési Mérleg negatív állásától függött. Addig, ameddig az Egyesült Államok eltúrte, hogy évente 81/2.2 milliárddal eladósodjon a világ többi része felé, addig a világgazdaság fejlődése likviditáshiánnyal nem küzdött. Triffin és köre azonban már akkor látta, hogy a külföldön felhalmozódó dollárokat a jegybankok előbb-utóbb aranyra fogják átváltani és hogy az Egyesült Államok nem fogja megengedni hogy aranytartalékai 810 milliárddal alacsonyabbra süllyedjenek. E számítás szerint a bretton-woodszi kompromisszum élettartamát már az 1950-es évek elején 20 évben jósolták meg. Ez az előrejelzés bevált. Az Egyesült Államok, arany/dollár átváltási kötelezettségét 1971. augusztus 15-én mondotta fel.

2.4 Triffin, hogy elkerülje a rögzített valutarendszer összeomlását, már kezdettől fogva alternatív megoldásokat keresett. Ezek az 1959-ben nyilvánosságra hozott Triffin-Tervben jegecesedtek ki és vezettek az IMF Alapszabályainak 1969-ben Első Módosításához. Ezek lényege az volt, hogy a bancor mintájára a Valutaalap megalkotta saját pénzegységét, az SDR-t (Special Drawing Rights, Rendkívüli Lehívási

Jog), amely felhatalmazta az Alap Igazgatótanácsát, hogy öt évenként megállapítsa a világ likviditási szükségletét, és ezen a keretösszegeken belül, évente az alap tagjai részére olyan összegben bocsásson ki SDR-okat, hogy ez az összeg a világkereskedelem és a világtermelés évi 3-4%-os inflációmentes növekedéséhez vezessen. Ezzel a világ likviditási gondjai, meg is lettek volna oldva. Két amerikai Adminisztráció, a Kennedy és a Johnson adminisztrációk a legmarkánsabban támogatták a világ új fizetési eszközét, az SDR-t.

2.5 Az aranyablak 1971-es lezárásával de facto azonnal felborult a rögzített valutákra épült világrend. A valutaárfolyamok lebegtetését az 1978-ban elfogadott második Alapszabály-módosítás legalizálta. A lebegtetés a mai napig folyik, mindazzal a káros következménnyel, amely előrelátott volt már évtizedekkel annak bevezetése előtt.

2.6 A lebegtetés elméleti alapjai ugyancsak ingoványos talajon állottak. Milton Friedman álláspontja az volt, hogy "a lebegtetés a valuták iránti keresletet/kínálatot egyensúlyba fogja hozni és így semmi szükség nem lesz a világ-likviditással (bajlódni). Nemzeti bankoknak nem lesz szerepe a nemzetközi pénzügyi rendszerben és nem lesz arra se szükségük, hogy devizatartalékokat tartsanak nemzetközi fizetések alátámasztására" (4). A belső piaci automatizmusról alkotott, már önmagukban is hamis elképzeléseknek világviszonylatokra való kivetítése olyan globális gazdasági szerkezetet hozott létre, amelyben a gazdasági hanyatlásra való hajlam annak szerves részét képezi. Ezt már ex ante lehetett látni, most pedig több mint húsz sanyarú esztendő után, ex post is bizonyíthatjuk.

- a. Fizetési rendszerek nem működhetnek hatékonyan egy állandó központi referencia értékesség nélkül, mivel ennek hiányában a reálszféra tevékenysége bizonytalanná válik:
- b. Ennek következtében a fizetési mérleg alakulása is bizonytalan, amit az államok központi támogatással, vagy

kvantitatív és kvalitatív restriktciókkal igyekeznek egyensúlyozni.

- c. Multilaterális pénzügyi szerződések és rögzített valuták nélkül mind a nemzeti kormányok, mind a nemzeti bankok sokkal nagyobb nyomásnak vannak kitéve nemzeti/nemzetközi monopóliumoknak és sokszor felelőtlen lobbyszásnak, mint azt rögzített valutarendszerek esetében tapasztaljuk. A két olajválság kirívó példák, de hasonlóan torzító jelenségek ma már Magyarországon is gyakoriak.
- d. E torzítások vezettek az utolsó 20 évben oly jól ismert inflációs jelenségekhez, amelyeket a kormányok csak a legnagyobb ügyel-bajjal, a kielégítő gazdasági növekedés kárára tudtak ideig óráig megfékezni. Az eredmény infláció és recesszió szinte egyidejű megjelenése, egy szóval stagfláció vagy infessio, amely kifejezetten az utolsó 20 év terméke.
- e. Ebben a globális bizonytalanságban háztartások csakúgy mint nemzetek csökkentik fogyasztási és befektetési kiadásait, különösen, ha már eleve nettó adósok, - míg a nettó hitelezők mindig megtalálják a módját annak, hogy vásárlóerejüket egyre inkább kivonják a nagy rizikóval járó termelési aktivitásból.

2.7 A lebegő valutarendszer káros hatásai jól megfigyelhetők az Egyesült Államok és a világ néhány jellemző gazdasági mutatóján. Az Egyesült Államok évi átlagos real-GNP növekedése 1950-1969 között 4.1%, 1970-1989 átlagában már csak 2.8% volt. Ugyanúgy a világ GDP növekedése az 1960-69 közötti 5.1%-ról az 1970-es és 1980-as évek átlagában 3.3%-ra esett vissza. Ma kisebb (1. sz. grafikon).

2.8 Még feltűnőbb, hogy az Egyesült Államok inflációja az 1950-1969-es évek 1.7% átlagairól 1970-1989 között 6.1%-ra emelkedett, s ennél a mértéknél ma sem sokkal alacsonyabb. A világ-infláció az 1960-1969 közötti 4.4%-ról 1970-1989 között 11.1%-ra emelkedett

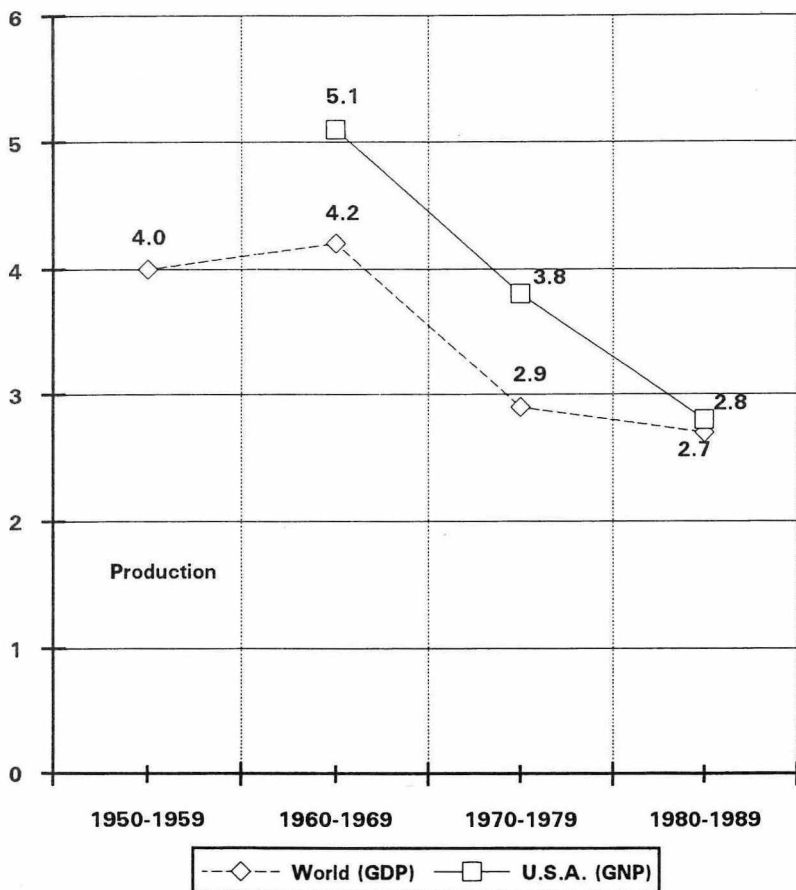
(2.sz. grafikon). A lebegő valutarendszer azon célkitűzése, hogy a világinflációt megfékezze, szemmel láthatóan megbukott.

2.9 A helyzet még rosszabb, ha a nemzeti termelés és az árindex alakulásának viszonyát nézem. Míg 1950 és 1969 között az amerikai gazdaság árelaszticitása 2.5 egység volt, tehát 1% áremelkedés 2.5%-os gazdasági növekedést idézett elő, úgy ez az érték ma csak 0.5%. A gazdaság GNP árelaszticitása 2.5 egységről 0.5 egységre esett vissza. Ma az amerikai gazdaság rugalmasságának 80%-át elvesztette egyedül a hibás nemzetközi gazdaságpolitika miatt. Hasonlóan a világgazdaság rugalmassága 1.2 egységről 0.3 egységre esett vissza (3. sz. grafikon). (5)

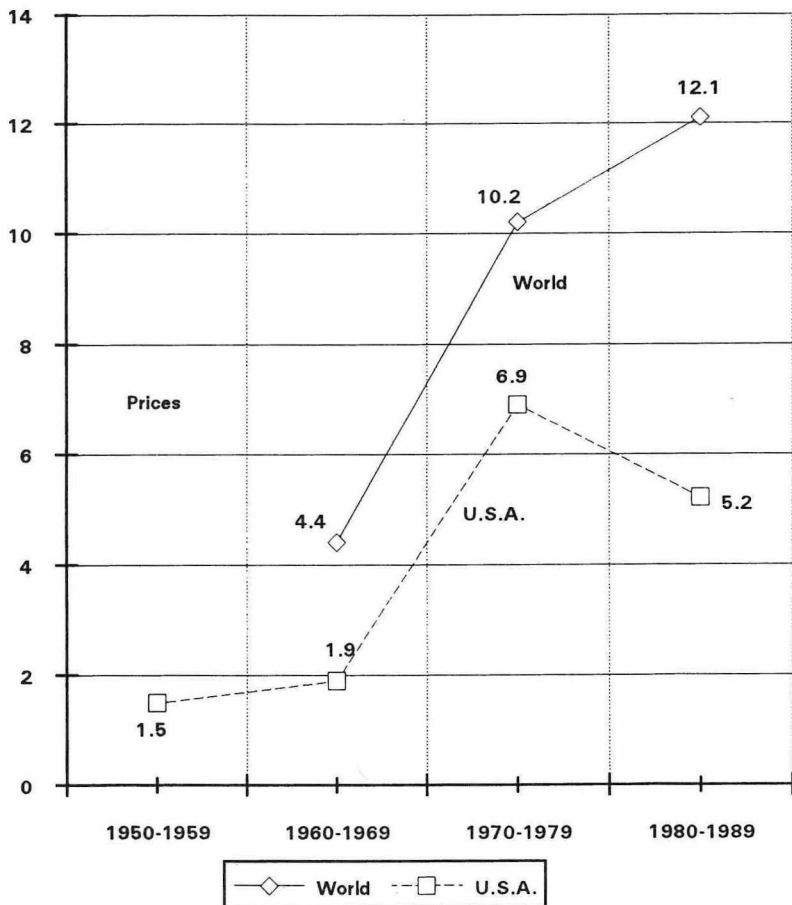
2.10 Egy gazdaság strukturális rugalmasságát a GDP növekedésének az árszínvonal változásaihoz való alakulása, a Szirák-index méri. Ez Magyarországon 1993-ban feltehetően zéró lesz ($20/0=0$), az 1991-es -0.3 ($012/35=-0.3$) és az 1992-es -0.2 ($-5/25$)-höz képest. Ez is haladás, különösen, ha meggondoljuk, hogy a rendszerváltás előtti tíz évben Magyarországon nem volt gazdasági növekedés és így ez a mutató már eleve zéró-n állott.

2.11 A fenti adatok illusztrálják azt a veszélyt, hogy amíg a lebegő valutarendszer helyén van és nem térünk vissza az IMF Alapszabályainak Első Módosításában foglaltakhoz, a világgazdaság és benne a magyar gazdaság fejlődése legjobb esetben is csak egy low-level equilibriumi, egy alacsony színvonalon kikínlódott egyensúlyi állapotában fog maradni, amelynek alsó határa a belső és a nemzetközi erőszaktól a demokratikus államrendet védeni szándékozó jogos, vagy túldimenzionált félelem, felső határa pedig az inflációtól való ugyanilyen tárgyilagos, vagy túldimenzionált félelem lesz. Azt alig kell mondanom, hogy ezek a határok mennyire törekenyek és mennyire veszélyeztetik Magyarországot és a világ gazdasági, politikai és katonai békéjét.

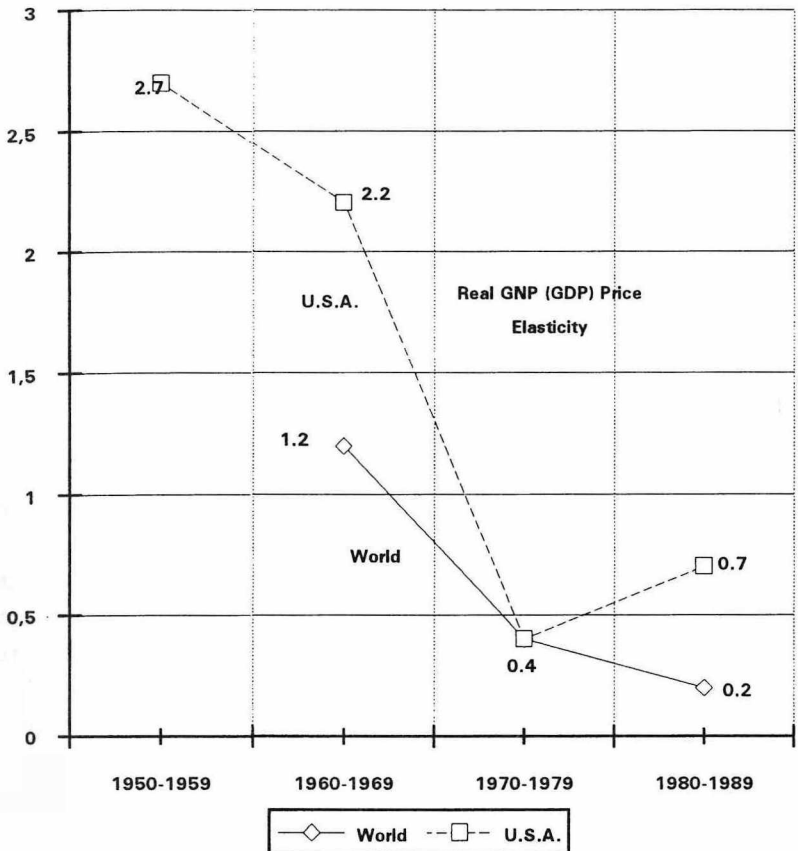
Annual Percentage Changes in Real GNP and GDP. United States (1950-1989) and the World (1962-1989)

Annual Percentage Changes of the General Price Level as measured by the Implicit Price deflator in the United States (1950-1989) and the World (1962-1989)

The Real GNP (GDP) Price Elasticity in the United States (1950-1989) and the World (1962-1989)

3. Regionális gazdasági együttműködés és egyedi IMF programok

3.1 Triffin eredeti véleménye az IMF eszköztárának hiányosságáról - lásd 6 - rövidesen beigazolódott. Nyugat-Európát legfőképp IMF-en kívüli erőforrások, mint a Marshall-Terv és ezen belül egy multilaterális klíring-rendszer állította talpra. Ez utóbbinak legfőbb mozgatója maga Triffin volt. Ugyancsak ő hozta létre, 1979-ben Jean Monnet, Giscard d'Estaing és Helmut Schmidt politikai támogatásával az Európai Pénzügyi Rendszert, the European Monetary System-t, az EMS-t.

3.2 Bizonyos idő eltelte után maga az IMF is felismerte, hogy eredeti hitelpolitikája, a tranche policy, amely a tagok teljes kvótamennyiségének tranchokban való visszahitelezését engedte csak meg, nem elégséges a világgazdaság hitelszükségleteinek ellátására. 1952 és 1985 között számításom szerint több mint egy tucat jobbra egyedi igényeknek megfelelő programot vezettek be, amelyek között a Magyarországon is jól ismert de az Alapszabályban meg sem említett készenléti hitelek (stand-by-agreements) lettek a kölcsönzés legfőbb csatornái. Ezek legfőbb előnye, hogy az IMF elemzései valóban mérvadóak a többi szuverén, vagy magánhitelező számára és e mellett az IMF csak szigorú feltételek megszabása és betartása mellett folyósítja. Végül is minden országnak jól felfogott érdeke, hogy költségvetése és nemzetközi fizetési mérlege rendben legyen. Az igazi baj az, hogy az IMF feltételrendszere erősen ideologizált a sokkterápia irányában és olyan, szinte azonnali követelményeket szab meg, mint a gyors, majdnem általános árfelszabadítás, az állami támogatás megszüntetése, még akkor is, ha mindez gyorsan emelkedő munkanélküliséggel és GDP-csökkenéssel jár is. A célok elérése a kívánatos szabad gazdaság irányába mutat, de a sokk sokszor a már/vagy még működő gazdaság szétzilálásához is vezet(het) és a valódi talpra állást késleltet(het)i. (6) Ha az IMF a világháború utáni Európát ezekkel az elvekkel akarta volna talpraállítani, akkor Európa

nagy valószínűséggel éppúgy nem tudott volna talpraállni, mint ma a volt Szovjetunió államai.

3.3 Az 1960-as években legalább még három új program jött létre. Ezek közé tartozik a General Agreement to Borrow (GAB, 1962) \$6 milliárd erejéig a tíz legnagyobb tagtól ugyan-e körön belül, a tíz legnagyobb tag részére, amelyet azután ki is bővítettek. Egy évvel később, 1963-ban jött létre a Compensatory Financing Facility, azon nyersanyag-kiviteli országok támogatására, amelyek átmeneti fizetési nehézségekbe kerültek főtermékük világpiaci árának átmeneti csökkenése miatt. Hat évre rá, 1969-ben jött létre a nyersanyag fölöslegek időszaki tárolását finanszírozó Buffer Stock Facility.

3.4 A legtöbb új egyedi program 1973 után lépett életbe, hogy legalább részben kompenzálja a lebegő valutarendszer által teremtett károkat. Ide tartozott a két Olaj-Program, amelyeket az IMF tehetősebb tagjai finanszíroztak kölcsönök formájában, the Extended Fund Facility hogy középtávon segítsék a szerkezetváltástól szenvedő tagokat: the Supplementary Financing Facility, amellyel lehetővé vált, hogy a kvóták többszörösét is lehessen kölcsönözni és a Subsidy Account, hogy a legelmaradottabb országokat segítsék a korábbi Olaj-Programok terheinek a viselésében. Az IMF piaci áron eladta aranytartalékainak nagy részét, hogy ezzel is segítsen az előre nem látott kérdések megoldásán.

3.5 Az 1981-82-ben beállott világgazdasági visszaesés a legrosszabb volt 1930 óta. Az új Ügyvezető Igazgató (6. a sorban) J. de Larosiére, az EBRD jelenlegi ügyvezető igazgatójának kezdeményezésére több egyedi program is született, hogy a legveszélyeztetettebb fejlődő országok új hitelígényeit kielégíthessék. Mr. de Larosiére különös hangsúlyt helyezett pénzügyi csomagtervek elkészítésére, amelyek végrehajtásában hitelezők, adósok és az IMF jó szándékú együttműködésére volt szükség. Az IMF 1985 óta,

felülvizsgálati tevékenységét (surveillance activities) kiterjesztette minden tagjára (7).

3.6 Felmerül a kérdés, hogyha az IMF az elmúlt húsz esztendőben ennyi egyedi helyzetet igyekezett új és sok esetben sikeres megoldással kezelni, miért nem történt meg ez eddig a KGST és az SZU kötelékeiből újonnan felszabadult államok esetében? A válasz az, hogy egészen a legutolsó időkig azoknak a közgazdáknak a befolyása érvényesült, akik az egész helyzetet sokterápiával igyekeztek megoldani. Ezeknek a száma napról-napra fogy. Amellett, a Clinton-kormány sokkal nyitottabb az új, konstruktív megoldások felé, mint elődje volt. (2) Lloyd Bentson, az új amerikai pénzügyminiszter és egyik munkatársa, Larry Summers már áprilisban elérték, hogy az IMF egy új egyedi programot nyitott, az úgynevezett Systemic Transformation Facility-t (STF). Ez lehetőséget ad az új piaci országok részére kvótájuk 50%-ig terjedő új, a Stand-by-Agreementtől független 10 éves hitel felvételére, feltéve hogy az erre vonatkozó szerződés 1994 végéig megszűnik. Magyarország részére ez új hitellehetőséget nyit meg, kedvezményes feltételek mellett. Sokan úgy vélik, hogy az új hitellehetőség felhasználása éppen, mivel elsősorban azoknak az országoknak készült, amelyek még nem elég hitelképesek, hogy készenléti hitelt kapjanak, Magyarország hitelképességét rontaná. Ezenlőre személyes véleményt nem tudok mondani, mivel a részleteket nem ismerem. Első hallásra azonban úgy tűnik, mintha Magyarországnak ezzel a hitellehetőséggel élnie kellene, de csak akkor, ha az új hitellehetőséget okosan, jól tudja kihasználni. Általában egy adós reputációja nem attól károsul, mert él kedvező hitellehetőségekkel, ha ezek tényleg a rendelkezésére állanak, hanem attól, hogyha a kapott hitelt rosszul használja fel. Ebben a viszonylatban valóban igényeseknek kell önmagunkkal szemben lennünk (8).

3.7 A fentebbiekből kitűnik, hogy bár az IMF közel fél évszázados fennállása során nem lett egy hatékonyan működő "managed reserve

system", minden hibájával együtt még ma is a nemzetközi gazdasági talpraállás legfőbb biztosítója. Ma már az IMF vezetői közül is sokan felismerik, hogy a struktúraváltást és recessziót további termelést építő és a magán szektor egészét fejlesztő hitelekkel kell támogatni, hogy az életszínvonal emelkedése végre megkezdődhessen. Ebben az értelemben az EBRD és a WB az IMF szokványos makroökonómiai standby hitelek és a STF mellett új hiteltípusokat is kialakított, mint a rehabilitációt, a kritikus fontosságú behozatalokat, az új intézményeket/vállalatokat támogató és legújabbban a vállalati és pénzügyi szektor átalakulását elősegítő (Enterprise and Financial Sector Adjustment Loans = EPSAL) hiteleket. Az új megoldások közötti talán az egyik legjelentősebb, az IMF vezérigazgatója által múlt tavasszal ajánlott és még tárgyalás alatt álló SDR 36 milliárdos lehetőség a nemzeti bankok tartalékainak SDR 36 milliárddal való megemelése, elsősorban a szerkezetváltás nehézségeivel küzdő országok javára. Az Egyesült Államok kormánya ezt a megoldást még egyelőre ellenzi. Személyes véleményem, hogy ez az ellenállás még időben meg fog szűnni. A Camdessus javaslatot úgy lehetne irányítani, hogy az OECD országok lemondanának saját SDR allokációjukról a volt szocialista és a fejlődő országok javára. Ezt a módosító gondolatot már az 1984-ben előterjesztett és 1993-ban felújított Belga Terv is tartalmazta, hozzáadva, hogy egy ilyen OECD országok által teendő konstruktív akciót új, ötletes, építő tendenciájú feltételrendszernek is alá kell támasztania. Az új SDR allokáció megerősítené az SDR szerepét az IMF-en belül, mint annak hivatalos tartalékvalutája (9).

3.8 Továbbra sem szabad megfélelkezünk annak szükségességéről, hogy a Közép- és Kelet-Európai piacot, piaci elvek, multilaterális klíring intézmények és konvertibilis fizetési egységben való számolás alapján újjászervezzük. A sziraki konferenciákon már 1988-ban, de főként 1990-ben és 1991-ben elhangzottak olyan vélemények, köztük az enyém is, amelyek hangsúlyozták e piacok fontosságát a magyar gazdaságnak és a térség gazdaságának egészséges fejlődése szempontjából. Ez egyáltalában nem mondott volna ellent a nyugat-

európai integráció és a világkereskedelem egészébe való bekapcsolódást célzó törekvéseinknek. Ellenkezőleg. A GDP 25%-ának megfelelő keleti piacok elvesztése nagy mértékben növelte volna az átállás nehézségeit, amelyek, mint tudjuk, véletlenül éppen kb. 25%-os visszaesést okoztak az elmúlt három évben. De akkor a keleti piacok fontosságát sem nyugati tanácsadóink, sem a magyar közvélemény nem vette komolyan. Egy akkor, évekkel ezelőtt, jól megfogalmazott együttműködési program segített volna elkerülni a tőlünk délre és keletre folyó véres polgárháborúkat, leszállítva azokat a politikai egyezkedés elfogadható színvonalára. Ez nagy valószínűség szerint megtakaríthatta volna mindannyiunk részére a mai helyzetből folyó veszélyek esetleges kiszélesedését. Ma mindez már sokkal nehezebb. De a feladat még mindig a régi.

4. A magyar jelen értékelése

4.1 Az elmúlt három esztendő alatt a magyar gazdaság sem kerülhette ki a transzformációs visszaesés jelenségét. Ez azért van így, mert Magyarország is lényegében követni volt kénytelen azt a neoliberais forgatókönyvet, amelyet a kor szelleme és a helyzet adottságai rákényszerítettek. Ugyanakkor arra a lényeges és Magyarországra kedvező körülményre is rá kell mutatni, hogy a visszaesés nálunk kisebb mértékű volt, amelyet részben az 1968 óta folyó reformoknak, részben a kormány szociális szabadpiaci politikájának köszönhetünk. Az is fontos, hogy a kormány legalább ez év elejétől átrendezte prioritásait a növekedés és újabban a külgazdasági egyensúly előnyére. Kár, hogy ezt nem lehetett korábban megtenni. Még így is tény marad, hogy a visszaesés nagyságrendje nagyobb az 1930-as évek nagy válságában elszenvedetténél (10). Így a kilábalás nehézségei is számottevőek.

4.2 Itt az ipar, a mezőgazdaság, a bel- és a külkereskedelem, a bankrendszer, a munkanélküliség, a privatizáció kérdéseit szándékosan kerülöm ki. Nem azért, mert ezeket alábecsülöm. Ellenkezőleg.

Mindez és sok minden más külön-külön tanulmányt érdemelne és erre egy összefogó előadás keretei nem adnak lehetőséget.

4.3 A kérdést azért fel lehet és kell is tennünk: csinálhattuk volna-e jobban is? Valószínűleg. De mindez most már történelem, és a történelemmel nem érdemes vitatkozni.

5. Befejezés

5.1 Békében jóakaratot ajánlott Churchill. Az ország ma békében él. De a társadalom minden rétegének igen nagy jóakarátára van szükségünk ahhoz, hogy egy szebb és értelmesebb jövőt építhessünk önmagunknak, Európának, a világnak. Előadásomat a nemzetközi pénzügyi problémákkal kezdtem, mert ezek megoldását tartom a nemzet és világ problémái között a legfontosabbnak. Csak Magyarországon múlik, hogy anélkül hogy túlértékelné önmagát, partnerként álljon a nemzetközi pénzügyi problémák megoldásával bajlódó más nemzetek közé és ne csak szenvedje ezek esetleges hibás döntéseit, vagy passzívan élvezze a jó döntések eredményeit. E közben dolgozzuk ki közép- és kelet-európai szomszédainkkal együtt regionális együttműködés révén, miként léphetnénk be mielőbb a nyugat-európai és a globális világ békés intézményrendszerébe. Soha nem lett volna Benelux, Európai Közösség és Marshall-Terv, ha olyan államférfiak mint Spaak vagy Jean Monnet már legalább félig kész tervekkel nem állottak volna az akkor döntő befolyású amerikai kormány elé. Ugyanez áll a nemzetközi intézményekkel való partneri kapcsolatok kibővítésére is. Ne csak várjuk, hogy új egyedi programok készüljenek a közép-és kelet-európai térség problémáinak megoldására, vegyünk részt a már meglevő egyedi programok előnyeinek kihasználásában, de ugyanakkor dolgozzunk ki mi is programokat, amelyek a mi, a szomszédok és a világ fejlődési törekvéseinek megfelelnek. Talán a világháború vége óta nem volt a demokratikus világ annyira éhes új gondolatokra, ideákra, ötletekre, mint most. Tegyük rendbe saját portánkat, de söpörjük ki a főutcát is.

5.2 Mindehhez az eddiginél még nagyobb béke, nagyobb jóindulat és fokozódó önbizalom kell. És szilárd, nagyon szilárd politikai alap. Vannak nemzeti alapértékek, amelyeket gondolom ha különböző hangsúllyal is mindenki oszt:

- a. nyitott magyarság,
- b. történelemtisztelet,
- c. liberális racionalizmus,
- d. minőségi alkotóvágy,
- e. társadalmi felelősség,
- f. szabad piac és
- g. demokrácia.

Ezen az értékrendszeren belül számos szubkultúra található. Ezek közül a munkaadói/munkavállalói szubkultúrák civilizált kapcsolatteremtésre törekvő bipolarizációja talán a leglényegesebb. Biztos vagyok benne, hogy a magyar politikai képlet is az említett értékek tisztelete és az említett szubkultúrák felismerése irányában halad. Mennél jobban, civilizáltabban tudja a két szubkultúra saját és egymás érdekeit felismerni, egyeztetni és mennél szabadabb a mozgás a szubkultúrák között, annál biztosabb talajon fog állni az önmaga közös értékeit a világ fejlődésének szolgálatába beállítani tudó egyedien magyar és ugyanakkor ép egyediségével az univerzális emberi értékrendbe épülő magyar demokrácia.

5.3 Én ezen az alapon látom a magyar és globális gazdaságpolitika új sikeres kibontakozásának lehetőségeit.

1. Miklós Szabó-Pelsőczy: *Toward Economic Reconstruction*. Exposition Press, Hicksville, NY., 1976. pp.316. p.31.
2. Adam Smith: *The Wealth of Nations*. The Modern Library, New York, 1937. kiadás, pp.976. p.vii
3. Alexander Hailton, John Jay, James Madison. *The Federalist*, The Modern Library, New York, 1937. kiadás, pp.622. p.619
4. Margaret Garritsen de Vries: *The International Monetary Fund 1966-1971*
Volumes I. and II. *International Monetary Fund*, Washington, DC. 1976
pp.700 and 340. p.Vol.I. p.21.
5. Szabó-Pelsőczy Miklós: *Robert Triffin and the IMF, from Today, s Perspektive*. Az Ötödik Sziráki Konferencián, 1993. augusztus 26-29, elhangzott előadás pp.28.
6. Jan Kregel, Egon Matzner et al.: *The Market Shock. An Agenda for Socio-Economic Reconstruction*. University of Michigan Press, Ann Arbor, 1992: and the "Post Shock Agenda, 1993" (készülőben).
7. Margaret Garritsen de Vries: *The IMF in a Changing World: 1945-1985*. IMF., Washington, DC., 1986, pp.226. p.217 and subs.
8. Delta Meth-Cohn, with Dominic Ziegler: *Standing By, Business Central Europe*, September 1993. p.7-9.
9. Bernard Snoy: *Eastern Europe in transition, - what have we learnt over the last four years?* Fifth Szirák Conference. August 26-29. 1993. p.9.
10. Kornai János: *Transzformációs visszaesés*. *Közgazdasági Szemle*, 1993. július-augusztus. 569-599. oldal.